COEZIUNEA FRASTICĂ

PETRU ZUGUN

A. Premise şi tehnica de lucru

Considerând fraza o însumare structurată logic – pentru exprimarea unui sens global unificator – de categorii de sensuri relaţionate gramatical în mod specific şi exprimate atât prin propoziţii regente, cât şi prin subordonatele lor, am intuit şi, urmând intuiţia, am postulat, empiric mai întâi, posibilitatea existenţei unor elemente lingvistice *comune* propoziţiilor care, din punctul de vedere al sintaxei tradiţionale, nu se relaţionează; am procedat, ulterior, la examinarea, din această perspectivă, a mai multor fraze, obţinând, cel mai adesea, răspunsul pozitiv. Acest fapt a permis identificarea şi clasificarea elementelor comune, după criterii morfo-sintactice şi lexicale, analoage celor cunoscute din textologie[1]. Am numit *relaţionare indirectă* – prin intermediul regentelor – relaţionarea între propoziţii care, din perspectiva sintaxei tradiţionale, nu se relaţionează şi *relaţionare directă* relaţionarea între propoziţiile care, din aceeaşi perspectivă, se relaţionează prin cunoscutele *elemente de relaţie* sau prin orice alt mijloc, juxtapunere etc. Am înglobat ambele tipuri de relaţionări în conceptul de *coeziune frastică*, propus acum.

Demonstrăm afirmaţiile de mai sus luând în considerare următoarele trei fraze – analizate în maniera tradiţională cunoscută în culegeri şcolare speciale – pe care le supunem investigaţiei de tipul precizat. Investigaţia noastră poate fi completată ulterior cu adăugiri de ordin teoretic deduse din analiza altor fraze. Propunem, cu această ocazie, şi o anumită tehnică de lucru.

---

[1] Ele sunt, în majoritate, aceleaşi elemente lingvistice coezive textual, deictice, *embrayeurs* sau *shifters*, încă puţin studiate de lingviştii români; pentru teoria de ansamblu, să se vadă, între alţii, Heinrich F. Plett, *Ştiinţa textului şi analiza de text. Semiotică, lingvistică, retorică*, în româneşte de Speranţa Stănescu, Bucureşti, Editura Univers, 1983; Cristina Hăulică, *Textul ca intertextualitate*, Bucureşti, Editura Eminescu, 1981, p. 11–103 şi *passim*; Emanuel Vasiliu, *Introducere în teoria textului*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1990, p. 29–38; Oana Popârda, *Elemente de analiză sintactică (Limba franceză contemporană)*, Iaşi, Editura Universităţii „Al.I. Cuza", 1987, p. 61–74; Luminiţa Hoarţă Cărăuşu, *Elemente de analiză a structurii conversaţiei*, Iaşi, Editura Tehnică, Ştiinţifică şi Didactică Cermi, 2003; Angelica Hobjilă, *Microsistemul deicticelor în limba română*, Iaşi, Casa Editorială „Demiurg", 2003; Elena Tamba Dănilă, *„Textul" în teoria sintaxei: perspective europene şi româneşti*, în volumul colectiv *Limba şi literatura română în spaţiul etnocultural dacoromânesc şi în diaspora*, Iaşi, Editura Trinitas, 2003, p. 263–267.

ALIL, t. XLIV–XLVI, 2004–2006, Bucureşti, p. 107–118

BDD-A1284 © 2004-2006 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:00:34 UTC)

I. În fraza următoare:

[1] „Mare fu întristarea lui Băiet-Sărac
[2] când văzu
[3] că sora sa nici nu vrea
[4] să ştie de dânsul,
[5] care a umblat prin atâtea pustii
[6] şi a trecut prin atâtea primejdii,
[7] ca să străbată până la dânsa,
[8] dar încă mai mare i se făcu întristarea
[9] când ea începu a plânge
[10] că se usucă de dorul zmeului,
[11] care vine în fiecare zi
[12] de o priveşte tot cu dor nesecat,
[13] o amână de pe o zi pe alta
[14] şi nu se cunună cu ea" (*Ioan Slavici*),

poate fi – în cazul multora şi există – relaţionare indirectă între propoziţiile (*ss* semnifică „subiect subînţeles"):

1. [3] – [1]: *sora, sa / lui Băiet-Sărac*
2. [4] – [1]: *dânsul / lui Băiet-Sărac*
3. [5] – [1]: *care / lui Băiet-Sărac*
4. [6] – [1]: ss / *lui Băiet-Sărac*
5. [7] – [1]: ss / *lui Băiet-Sărac*
6. [9] – [1]: –
7. [10] – [1]: –
8. [11] – [1]: –
9. [12] – [1]: –
10. [13] – [1]: –
11. [14] – [1]: –

12. [4] – [2]: *dânsul* / ss
13. [5] – [2]: vb.3 sg. / vb.3 sg., *care* / ss
14. [6] – [2]: vb.3 sg. / vb.3 sg., *care* / ss
15. [7] – [2]: vb.3 sg. / vb.3 sg., *care* / ss
16. [8] – [2]: pron. *i* / ss
17. [9] – [2]: –
18. [10] – [2]: –
19. [11] – [2]: –
20. [12] – [2]: –
21. [13] – [2]: –
22. [14] – [2]: –

23. [5] – [3]: *care / sora, sa*
24. [6] – [3]: ss / *sora, sa*
25. [7] – [3]: ss / *sora, sa*
26. [9] – [3]: *ea / sora, sa, Băiet-Sărac*, vb.3 sg. / vb.3 sg.
27. [10] – [3]: ss / *sora, sa*, vb.3 sg. / vb.3 sg.
28. [11] – [3]: –
29. [12] – [3]: pron. *o / sora, sa*
30. [13] – [3]: pron. *o / sora, sa*
31. [14] – [3]: *ea / sora, sa*

32. [7] – [4]: *dânsul / dânsa*
33. [8] – [4]: [illegible]
34. [9] – [4]: [illegible]
35. [11] – [4]: [illegible]

BDD-A1284 © 2004-2006 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:00:34 UTC)

40. [7] – [5]: vb. 3 sg. / vb.3 sg., ss / *care*
41. [8] – [5]: pron. *i* / *care*
42. [9] – [5]: –
43. [10] – [5]: –
44. [11] – [5]: –
45. [12] – [5]: –
46. [13] – [5]: –
47. [14] – [5]: –

48. [8] – [6]: pron. *i* / ss
49. [9] – [6]: –
50. [10] – [6]: –
51. [11] – [6]: –
52. [12] – [6]: –
53. [13] – [6]: –
54. [14] – [6]: –

55. [8] – [7]: pron. *i* / ss
56. [9] – [7]: *ea* / *dânsa*
57. [10] – [7]: ss / *dânsa*
58. [11] – [7]: –
59. [12] – [7]: pron. *o* / *dânsa*
60. [13] – [7]: pron. *o* / *dânsa*
61. [14] – [7]: *ea* / *dânsa*

62. [10] – [8]: –
63. [11] – [8]: –
64. [12] – [8]: –
65. [13] – [8]: –
66. [14] – [8]: –

67. [11] – [9]: –
68. [12] – [9]: pron. *o* / *ea*
69. [13] – [9]: pron. *o* / *ea*
70. [14] – [9]: *ea* / *ea*

71. [12] – [10]: pron. *o* / ss
72. [13] – [10]: pron. *o* / ss
73. [14] – [10]: *ea* / ss,

deci între 73 de cupluri de propoziții, relația realizându-se în 40 de cupluri și procentul de realizare fiind de aproape 55.

Relații secundare (cele indirecte numite acum astfel) pot fi între propozițiile, coordonate:

74. [8] – [1]: *mai mare* / *mare*, pron. *i* / *lui Băiet-Sărac*
75. [6] – [5]: ss / *care*, vb.3 sg. / vb.3 sg., *prin atâtea* / *prin atâtea*
76. [13] – [12]: pron. *o* / pron. *o*, ss / ss, vb.3 sg. / vb.3 sg.
77. [14] – [12]: *ea* / pron. *o*, ss / ss, vb.3 sg. / vb.3 sg.
78. [14] – [13]: *ea* / pron. *o*, ss / ss, vb.3 sg. / vb.3 sg.,

precum și între propozițiile, în raport de subordonare:

79. [2] – [1]: ss / ss / *lui Băiet-Sărac*
80. [3] – [2]: *soro, sa* / ss
81. [4] – [3]: *dă*
82. [5] – [4]:
85. [10] – [9]: ss / *ea*, vb.3 sg. / vb.3 sg.
86. [11] – [10]: –
.3 sg. / vb.3 sg.
3 sg. / vb. 3 sg.

BDD-A1284 © 2004-2006 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:00:34 UTC)

deci între 16 cupluri de propoziții – 5 aflate în raport de coordonare şi 11 aflate în raport de subordonare –, numărul de realizări fiind de 14, iar procentul de realizare a relației, mult mai mare decât cel anterior, de aproape 90.

Relația indirectă, numită acum *secundară* pentru ultimele 16 cupluri, s-a realizat în cazul a 54 de cupluri propoziționale din 89 de cupluri, unde era posibilă teoretic, deci în cazul a peste 60% dintre ele. Sintaxa tradițională recunoaşte existența relaționării numai în cazul a 16 cupluri propoziționale, aceasta însemnând 18%. Sporul procentual înregistrat de noi este aşadar de 37%, mai mult decât dublu.

II. În fraza:

[1] „Cum n-a mai întins masă mare,
[2] prietenii s-au făcut nevăzuți;
[3] ba nici nu-i mai întâlnea
[4] oriunde i-ar fi căutat,
[5] fiindcă fugeau de el,
[6] îndată ce-l zăreau,
[7] şi acela îşi cerea iertăciune
[8] dacă din întâmplare da piept cu vreunul
[9] şi vrea
[10] să-l oprească
[11] să-i spună ceva
[12] că-i e degrabă
[13] şi n-are vreme de vorbă
[14] şi pleca repede p-aci încolo" (*I.L. Caragiale*),

poate fi – în cazul multora şi există – relaționare indirectă între propozițiile:

1. [3] – [1]: ss / ss, vb.3 sg. / vb.3 sg.
2. [4] – [1]: ss / ss, vb.3 sg. / vb.3 sg.
3. [5] – [1]: *el* / ss
4. [6] – [1]: p
5. [7] – [1]: –
7. [9] – [1]: ss / ss, vb.3 sg. / vb.3 sg.
8. [10] – [1]: ss / ss, vb.3 sg. / vb.3 sg.
9. [11] – [1]: ss / ss, vb.3 sg. / vb.3 sg.

BDD-A1284 © 2004-2006 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:00:34 UTC)

3]:
3]: ss / ss, vb.3 sg. / vb.3 sg.,
eunul / pron. *i*
3]: ss / ss, vb.3 sg. / vb.3 sg.
[3]: ss / ss, pron. *l* / pron. *i*

4]: *el* / ss
4]: pron. *l* / ss
4]: *acela* / *i*
4]: ss / ss, vb.3 sg. / vb.3 sg.
4]: ss / ss, vb.3 sg. / vb.3 sg.
[4]: ss / ss, vb.3 sg. / vb.3 sg.

5]: –
5]: –
5]: –
[5]: –

5]: –
5]: ss / pron. *l*
5]:
[6]: pron. *l* / pron. *l*

[7]:
[7]: pron. *l* / pron. *acela*

[8]: ss / ss
[8]: pron. *i* / *vreunul*
[8]: pron. *i* / *vreunul*

[9]: ss / ss, vb
[9]: –

28. [11] – [3]: ss / ss, vb.3 sg. / vb.3 sg.
29. [12] – [3]: pron. *i* / pron. *i*
30. [13] – [3]: –
31. [14] – [3]: –

38. [11] – [4]: ss / pron. *i* / pron. *i*, vb.3 sg. / vb.3 sg.
39. [12] – [4]: pron. *i* / pron. *i*
40. [13] – [4]: –
41. [14] – [4]: –

46. [11] – [5]: –
47. [12] – [5]: –
48. [13] – [5]: –
49. [14] – [5]: –

54. [11] – [6]: pron. *i* / pron. *l*
55. [12] – [6]: –
56. [13] – [6]: –
57. [14] – [6]: –

60. [13] – [7]: ss / pron. *acela*

64. [13] – [8]: ss / *vreunul*
65. [14] – [8]: ss / *vreunul*

BDD-A1284 © 2004-2006 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:00:34 UTC)

deci între 77 de cupluri propoziționale, numărul cuplurilor în care realizarea relaționării indirecte se poate constata fiind de 44, iar procentul de realizare, de peste 57.

Relații secundare pot fi – în cele mai multe ele și există – între cuplurile, în coordonare:

78. [3] – [2]: pron. *i* / *prietenii*
79. [7] – [3]: *acela* / pron. *i*
80. [14] – [7]: ss / *acela*, vb.3 sg. / vb.3 sg.
81. [9] – [8]: ss / ss, vb.3 sg. / vb.3 sg.
82. [13] – [12]: ss/ pron. *i*

și între cuplurile, în subordonare:

83. [2] – [1]: –
84. [4] – [3]: ss / ss, vb.3 sg. / vb.3 sg., pron. *i* / pron. *i*
85. [5] – [3]: ss / pron. *i*
86. [6] – [5]: ss / ss, vb.3 sg. / vb.3 sg., pron. *l* / el
87. [8] – [7]: *vreunul* / *acela*
88. [9] – [7]: –
89. [12] – [7]: pron. *i* / *acela*
90. [13] – [7]: ss / ss, vb. 3 sg. / vb. 3 sg.
91. [10] – [9]: ss / ss, vb.3 sg. / vb.3 sg.
92. [11] – [10]: pron. *i* / pron. *l*, ss / ss, vb.3 sg./ vb.3 sg.,

deci între 15 cupluri, între care 5 în coordonare și 10 în subordonare, realizarea relaționării secundare fiind înregistrată în 13 cupluri, așadar procentul de realizare a ei este de aproape 90.

Relația indirectă (și secundară) se poate constata în cazul a 57 de cupluri, adică în cazul a peste 67% dintre ele. Sintaxa tradițională recunoaște existența relaționării numai în cadrul a 15 cupluri, aceasta însemnând mai puțin de 16% dintre ele. Sporul de relaționări este la noi de 42%.

III. Cea de a treia (și ultima) frază luată în considerare este:

[1] „Când îi declară limpede
[2] că nu poate
[3] să dea Laurei niciun ban zestre,
[4] tânărul s-a ruşinat
[5] şi s-a emoționat,
[6] iar Pintea a protestat
[7] când bătrânul a adăugat
[8] că fata va avea totuşi un trusou modest
[9] şi cele ce îi trebuiesc în casă,
[10] că n-are nevoie de nicio ață
[11] că Laura e cea mai mândră comoară din lume
[12] şi că de altfel nădăjduieşte
[13] la logodnă să vină cu părinții săi,
[14] care vor îndrăgi pe Laura tot aşa
[15] cum o iubeşte şi el" (*L. Rebreanu*),

BDD-A1284 © 2004-2006 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:00:34 UTC)

relaționarea indirectă putând fi observată între propoziț

1. [3] – [1]: ss / ss
2. [5] – [1]: –
3. [6] – [1]: –
4. [7] – [1]: *bătrânul* / ss
5. [8] – [1]: –
6. [9] – [1]: –
7. [10] – [1]: –
8. [11] – [1]: –
9. [12] – [1]: –
10. [13] – [1]: –
11. [14] – [1]: –
12. [15] – [1]: –

13. [4] – [2]: –
14. [5] – [2]: –
15. [6] – [2]: –
16. [7] – [2]: *bătrânul* / ss
17. [8] – [2]: –
18. [9] – [2]: –
19. [10] – [2]: –
20. [11] – [2]: –
21. [12] – [2]: –
22. [13] – [2]: –
23. [14] – [2]: –
24. [15] – [2]: –

25. [4] – [3]: –
26. [5] – [3]: –
27. [6] – [3]: –
28. [7] – [3]: –
29. [8] – [3]: *fata* / *Laurei*
30. [9] – [3]: pron. *i* / *Laurei*
31. [10] – [3]: –
32. [11] – [3]: *Lau*
33. [12] – [3]: –
34. [13] – [3]: –
35. [14] – [3]: *Lau*
36. [15] – [3]: pro

37. [6] – [4]: *Pintea* / *tânărul*, vb.3 sg. / vb.3 sg.
38. [7] – [4]: –
39. [8] – [4]: –
40. [9] – [4]: –
41. [10] – [4] ss / ss, *tânărul*, vb.3 sg. / vb.3 sg.
42. [11] – [4]: –
43. [12] – [4]: ss / s vb.3 sg.
44. [13] – [4]: ss / s vb.3 sg., *p*
45. [14] – [4]: –
46. [15] – [4]: *el* / *t*

47. [7] – [5]: –
48. [8] – [5]: –
49. [9] – [5]: –
50. [10] – [5]: ss / ss / *Pintea*, vb.3 sg. / vb.3 sg.
51. [11] – [5]: –
52. [12] – [5]: –
53. [13] – [5]: *părin*
54. [14] – [5]: –
55. [15] – [5]: vb *tânărul*

56. [8] – [6]: –
57. [9] – [6]: –
58. [13] – [6]: ss / ss / *Pintea*, vb.3 sg. / vb.3 sg.
59. [14] – [6]: –
60. [15] – [6]: *el* / *P*

61. [10] – [7]: –
62. [11] – [7]: –
63. [12] – [7]: –
64. [13] – [7]: –
65. [14] – [7]: –
66. [15] – [7]: –

BDD-A1284 © 2004-2006 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:00:34 UTC)

67. [10] – [8]: –
68. [11] – [8]: *Laura* / *fata*, vb.3 sg. / vb.3 sg.
69. [12] – [8]: –
70. [13] – [8]: –
71. [14] – [8]: *Laura* / *fata*
72. [15] – [8]: pron. *o* / *fata*

73. [10] – [9]: –
74. [11] – [9]: *Laura* / pron. *i*, vb.3 sg. / vb.3 sg.
75. [12] – [9]: –
76. [13] – [9]: –
77. [14] – [9]: *Laura* / pron. *i*
78. [15] – [9]: pron. *o* / pron. *i*

79. [12] – [10]: ss / ss, vb.3 sg. / vb.3 sg.
80. [13] – [10]: ss / ss, vb.3 sg. / vb.3 sg.
81. [14] – [10]: –
82. [15] – [10]: –

83. [13] – [11]: –
84. [14] – [11]: *pe Laura* / *Laura*
85. [15] – [11]: pron. *o* / *Laura*

86. [14] – [12]: –
87. [15] – [12]: ss / ss, vb.3 sg. / vb.3 sg.
88. [15] – [13]: *el* / *părinții*, *săi*,

relaționarea indirectă posibilă fiind între 88 de cupluri propoziționale şi fiind realizată în 30 dintre ele, adică în cazul a peste 34%.

Relaționarea secundară posibilă este între următoarele 5 cupluri propoziționale, în coordonare:

89. [5] – [4]: ss / *tânărul*, vb. 3 sg. / vb. 3 sg.
90. [6] – [5]: vb. 3 sg. / vb. 3 sg.
91. [9] – [8]: pron. *îi* / *fata*
92. [11] – [10]: –
93. [12] – [10]: vb. 3 sg. / vb. 3 sg.

şi între 11 cupluri în subordonare:

94. [2] – [1]: ss / ss, vb. 3 sg. / vb. 3 sg.
95. [3] – [2]: ss / ss, vb. 3 sg. / vb. 3 sg.
96. [7] – [6]: –
97. [10] – [6]: ss / *Pintea*, vb. 3 sg. / vb. 3 sg.
98. [11] – [6]: –
99. [12] – [6]: ss / *Pintea*, vb. 3 sg. / vb. 3 sg.
100. [8] – [7]: –
101. [9] – [7]: –
102. [13] – [12]: ss / ss, vb. 3 sg. / vb. 3 sg.
103. [14] – [13]: ss / *părinții*
104. [15] – [14]: pron. *o* / *Laura*,

deci între 16 cupluri relaționate direct, şi s-a realizat în cazul a 11 – dintre care 4 în coordonare şi 7 în subordonare –, procentul de realizare a ei fiind acum de aproape 70; sintaxa tradițională recunoaşte relaționarea de maxim 16%.

Relaționarea indirectă (şi secundară) s-a realizat în cazul a 41 cupluri din 104, procentul de realizare a ei fiind de aproape 40. Sporul de realizare relațională este, la noi, de 18%.

BDD-A1284 © 2004-2006 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:00:34 UTC)

IV. În toate cele trei fraze:

a) relația interpropozițională indirectă este, teoretic, posibilă în cazul a 238 (73+77+88) de cupluri, ea realizându-se efectiv în 114 (40+44+30) cupluri, deci în aproape 50% dintre ele;

b) relația interpropozițională directă, de coordonare şi de subordonare, se realizează în cazul a 47 (16+15+16) de cupluri, adică în cazul a mai puțin de 15%, acest fapt fiind constatabil după sintaxa tradițională;

c) în cazul celor 47 de cupluri de la b), relaționarea secundară – care o dublează pe aceea directă dintre ele – se realizează în situația a 38 (14+13+11) dintre ele, procentul de realizare a ei fiind de 80, deci aproape dublu față de procentul înregistrat la a);

d) relația interpropozițională indirectă – numită secundară în situația de la b) –, posibilă în cele 283 (238+45) de cupluri propoziționale, se realizează la 161 (114+47) de cupluri, ceea ce reprezintă peste 60% dintre ele, diferența procentuală între ceea ce se cunoaşte şi ceea ce propunem să fie cunoscut fiind de aproximativ 45%;

e) în consecință, coeziunea frastică este în cele trei texte luate împreună de aproximativ 60%; pentru restul de 40% trebuie identificate alte elemente ale coeziunii frastice, comune (precum congruența lexical-semantică, intonația unică ş.a.) tuturor propozițiilor sau specifice numai unora.

B. Observații şi concluzii

1. Există nu una, ci două tipuri de relaționări interpropoziționale, tipul direct, studiat de sintaxa tradițională, şi tipul indirect, relevat de noi, fiecare tip dispunând de relatori specifici. Existența relației interpropoziționale indirecte se relevă prin simplul fapt că, în fiecare cuplu de relatori care o exprimă, ocurența primului termen precizat este impusă de utilizarea celui de al doilea, poziționat în frază înaintea lui, că ea nu este deci întâmplătoare (aici şi în continuare nu reluăm exemplificarea).

2. Prin relaționarea indirectă „comunică" nu numai propozițiile relaționate direct, ci şi cele nerelaționate direct, acestea dovedindu-şi şi astfel, peremptoriu, apartenența lor la frază.

3. Tipul de relaționare indirectă poate apărea atât între propozițiile nerelaționate direct, cât şi între propozițiile relaționate direct, situație în care, repetăm, denumirea ei mai potrivită este aceea de relaționare secundară, o relaționare care în acest caz o dublează pe aceea directă.

4. Relaționarea indirectă (şi secundară) se exprimă prin aceleaşi mărci (relatori) ca şi cei textuali, pronume, substantive proprii, repetarea categoriilor gramaticale, elipsa subiectului ş. a., aceasta însemnând că relaționarea indirectă o

BDD-A1284 © 2004-2006 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:00:34 UTC)

repetă, la scara mai redusă a frazei, pe aceea din relaționarea textuală transfrastică. O investigație de fraze aparținând tuturor stilurilor funcționale va confirma, foarte probabil, această afirmație și va releva conectori noi; oricum, felul lor nu depinde de clasificarea semantică a propozițiilor, cunoscută din sintaxa tradițională, motiv de nereținere a lor în frazele analizate.

5. Conectorii frastici în expresia relației interpropoziționale indirecte fiind alții și de alt tip decât cei utilizați în expresia relațiilor indirecte, este firesc ca ei să fie înregistrați ca atare și, pe această bază, să se facă distincția semantică între, pe de o parte, termenul *relator*, hiponim, supraordonat, și, pe de altă parte, termenul *conector*, aplicat expresiei relației indirecte, și denumirea *element de relație*, pentru coordonare, subordonare ș. a., ultimele două fiind subordonate primei denumiri.

6. Tipul de raport sintactic exprimat de conectori, în accepția dată de noi *supra*, fiind altul decât cel exprimat de elementele de relație, trebuie precizat: este un raport, specific, de *corespondență complementară gramatical-lexicală interpropozițională*, analog cu cel contextual și textual.

7. Specificul structural al relaționării indirecte constă în relaționarea propozițiilor prin părți de propoziție, omogene sau neomogene morfosintactic: subiecte neexprimate sau exprimate prin pronume se raportează la subiecte exprimate, întâi, prin substantive; atribute sau complemente reiau, deictic, informația exprimată prin subiecte și prin alte părți de propoziție.

8. Părțile de propoziție care „comunică" cu părțile altor propoziții aparțin și frazei, iar cele care nu comunică aparțin numai propoziției.

9. Coeziunea frastică, în general, dovedește faptul că, indiferent de existența sau de inexistența relaționării interpropoziționale directe, există relaționări și între părți de propoziție din propoziții diferite. Felul semantic gramatical și structural al propozițiilor aflate în raportul de corespondență precizat este variat, relaționându-se astfel atât propoziții de același „fel" (atributive cu atributive etc.) sau de „feluri" diferite (atributivă cu circumstanțială de mod sau cu principală), cum se poate observa din prezentarea de mai sus.

10. Examinarea tuturor cuplurilor propoziționale între care se manifestă prin relatori – elemente de relație și conectori – raporturile directe și relaționarea indirectă (secundară) relevă faptul că orice propoziție se află măcar într-o relație cu altă propoziție și că deci niciuna nu este în afara unei relații cu alta, concluzie opusă celei tradiționale, deductibilă din identificarea raporturilor directe, vizualizate de schemele frazelor.

11. Calitativ, raporturile propoziționale directe sunt superioare celor indirecte – ultimele n-ar exista fără primele și fraza n-ar exista fără acestea –, însă cantitativ situațiile se inversează: din aproximativ 60% relații interpropoziționale exprimate, numai în medie sub 15% sunt relații directe și 45% sunt relaționări indirecte. Superioritatea tipului de relație directă asupra tipului de relaționare indirectă se

BDD-A1284 © 2004-2006 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:00:34 UTC)

relevă şi din faptul că există fraze în care este ocurentă numai relaţionarea directă, nu şi cea indirectă, precum fraza: *poate că este bine să se ştie că el a plecat*, iar, pe de altă parte, că regentele relaţionate direct se relaţionează şi indirect (secundar) în procent dublu (80) faţă de subordonatele relaţionate indirect, în procent mediu de 60; de asemenea, putem postula relaţionarea secundară în procent de 100; se poate vorbi şi de o suprarelaţionare directă în cazul corespondenţei timpurilor şi modurilor, corespondenţă constând, cum se ştie, în impunerea unor forme flexionare verbale de alte forme flexionare verbale.

12. Pe baza precizării anterioare, frazele pot fi clasificate în fraze care cunosc relaţionarea integrală, prin ambele tipuri de relaţionări, şi fraze care cunosc o relaţionare parţială, numai prin tipul de relaţie directă. Coeziunea frastică este variabilă şi, de asemenea, frazele pot fi clasificate după gradul de coeziune în categorii diferite după numărul de relatori ocurenţi.

13. Conectorii propoziţiei relaţionate indirect cu mai multe propoziţii sunt, obişnuit, aceiaşi, constant.

14. După numărul de conectori, relaţionarea indirectă poate fi *simplă* (constând în o singură pereche de conectori) sau *complexă* (constând în două sau mai multe perechi de conectori).

15. De asemenea, sunt clasificabile şi mărcile relaţiei indirecte după gradul lor de coeziune frastică şi după frecvenţa lor. Astfel, calitativ, elipsa subiectului este cel mai coeziv relator, neexprimarea subiectului, parte principală de propoziţie, impunând recursul la altă propoziţie (alte propoziţii), pentru a se şti despre ce sau despre cine „se vorbeşte" în frază, condiţie *sine qua non* (excepţii precum *plouă*, *tună* ş. a. nu schimbă concluzia); cantitativ, cei mai frecvenţi relatori sunt – sau în momentul actual al cercetării par a fi – pronumele personale, ca *embrayeurs* sau *shifters*. Subiectul subînţeles este mai coeziv decât subiectul inclus, puterea de coeziune a primului fiind sporită de posibilitatea existenţei mai multor subiecte de acest tip în aceeaşi frază, iar a ultimului fiind diminuată de posibilitatea identificării lui prin desinenţă raportabilă la un singur subiect. Pot fi constatate şi cumuluri de relatori în propoziţiile relaţionate indirect (sau secundar), precum elipsa subiectului combinată cu repetarea persoanei şi a numărului la verb, un cumul inexistent, din motive bine cunoscute, în engleză, germană sau franceză etc., cum ar putea arăta o cercetare contrastivă posibil de extins la toate aspectele relaţionării indirecte, relaţionare constatabilă nu numai în română, ci şi în (celel)alte limbi, *fraza* fiind una dintre *universaliile* limbajului articulat, iar relaţionarea indirectă fiind şi ea una dintre aceste universalii.

16. Cu cât coeziunea frastică este mai mare, cu atât este mai necesar, pentru dezambiguizarea totală a frazei, apelul la context şi chiar la text, numai astfel putând fi identificat mesajul transmis prin ea.

BDD-A1284 © 2004-2006 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:00:34 UTC)

17. Sub raport didactic, noţiunea de *coeziune frastică*, cu implicaţiile prezentate aici şi, eventual, acestea împreună cu altele, similare, poate constitui subiect de cunoaştere, în grade diferite, şi deci de cuantificare şi de evaluare a cunoaşterii, câtă vreme această coeziune există. Tehnica de lucru pe care am propus-o şi pe care ne-am bazat poate servi realizării acestui scop.

LA COHÉSION PHRASTIQUE

RÉSUMÉ

Analysant plusieurs phrases du point de vue de la mise en relation des propositions, l'auteur a constaté que, en moyenne, dans 40% des propositions qui ne sont pas mises en relation – conformément à la syntaxe traditionnelle – l'occurrence de certaines parties du discours este déterminée par quelques parties du discours qui se trouvent en d'autres propositions, dans le cadre d'une mise en relation que l'auteur a dénommée *indirecte* (ou *secondaire*, pour le cas des propositions qui sont déjà mises en relation).

La *cohésion phrastique* réside en tous les deux types de mise en relation, *directe* et *indirecte*.

Facultatea de Litere
Universitatea „Al.I. Cuza"
Iaşi, Bulevardul Carol, nr. 11

BDD-A1284 © 2004-2006 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:00:34 UTC)